

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Особливості оперативної пам'яті у дітей молодшого шкільного віку
з інтелектуальним порушенням

Виконала студентка групи СО-4
Спеціальності 016 Спеціальна освіта
Кучеренко Богдана Петрівна
Керівник: Бесараб А. О.
Рецензент: Облес І. І.
Нормоконтроль: _____ Клочкова Ю.В.

Запоріжжя
2020 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 39 с., 4 табл., 1 рис., 51 джерело, 5 додатків.

Об'єкт дослідження: оперативна пам'ять молодших школярів з інтелектуальним порушенням.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості оперативної пам'яті молодших школярів з інтелектуальним порушенням, розробити методичні рекомендації для батьків з розвитку пам'яті в дітей цієї категорії.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння); емпіричні (спостереження, експеримент, аналіз оперативної пам'яті дітей); статистичні (кількісна та якісна обробка даних).

Останніми роками значно зросла кількість дітей з інтелектуальним порушенням. Для цих дітей характерна значна неоднорідність порушених і збережених ланок психічної діяльності, а також яскраво виражена нерівномірність формування різних сторін психічної діяльності.

Як показують численні клінічні та психолого-педагогічні дослідження, значне місце в структурі дефекту розумової діяльності при цьому порушенні розвитку посідають порушення пам'яті.

Навчання дітей з порушенням інтелекту більшою мірою спирається на процеси пам'яті, які забезпечують їм одержання нових відомостей, дають можливість опанувати різні галузі знань. Пам'ять полягає у фіксації, збереженні і подальшому впізнаванні або відтворенні того, що було в людини в минулому досвіді. Процеси пам'яті дітей з порушенням інтелекту мають багато особливостей, що й зумовлює виникнення певних проблем у навчанні таких дітей.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ПОРУШЕННЯ, ОПЕРАТИВНА ПАМ'ЯТЬ,
МОЛОДШИЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК.

ВСТУП

Актуальність теми. У наш час особливості оперативної пам'яті дітей з інтелектуальним порушенням не є достатньо вивченими. Однією з актуальних проблем у педагогіці є розвиток пам'яті, адже вона відіграє в житті людини значну роль. Вона лежить в основі будь-якого психологічного явища, пов'язує минуле людини із сьогоденням, забезпечує єдність особистості.

Пам'ять лежить в основі здібностей людей і є умовою навчання, набуття знань, формування умінь і навичок. Можна сказати, що пам'ять перетворила тварину на людину. Тому на пам'ять дитини звертати увагу потрібно з малечку, важливо діагностувати пам'ять дітей молодшого шкільного віку, щоб поліпшувати процеси запам'ятовування.

Проблему розвитку пам'яті в дітей з інтелектуальним порушенням розглядали такі видатні українські вчені, як: В. Синьов, Г. Мерсіянова, І. Єременко, Л. Вавіна, Л. Стожок, Л. Ханцерук, Л. Чепурна, Н. Кравець та ін. Численні дослідження довели недостатність процесів пам'яті, як щодо запам'ятовування, так і щодо збереження й відтворення інформації. Залежно від глибини загального та психічного недорозвинення запам'ятовування нового матеріалу утруднено різною мірою. У 1966 р. І. Соловійов описав недостатність уваги (слабкість її фіксації, зменшення обсягу). Проблеми пам'яті широко досліджував С. Рубінштейн. Як показали дослідження Х. Замського, діти з інтелектуальним порушенням засвоюють нову інформацію дуже повільно, лише після багатьох повторень, швидко забувають сприйняте і, головне, не можуть вчасно скористатися набутими знаннями та вміннями на практиці.

Повільність і нетривалість процесу запам'ятовування виявляються, перш за все, у тому, що програму чотирьох класів загальноосвітньої школи діти з інтелектуальним порушенням засвоюють за 7–8 років навчання. Серед недоліків пам'яті відзначається: сповільненість запам'ятовування, швидкість

забування, неточність відтворення, епізодична забудькуватість, а також недосконалість переробки сприйманого матеріалу.

У перших двох класах слід звернути особливу увагу на процеси пам'яті, докласти максимум зусиль для того, щоб вони були якомога скоріше сформовані в дітей. Від знання цих прийомів і успішного оволодіння ними залежить успіх навчальної діяльності та загальний рівень психічного розвитку дитини. Доведено, що між орфографічними помилками, зробленими учнями 3–4 класів та їх оперативною пам'яттю існує залежність; такі помилки частіше зустрічаються в учнів зі слабо розвинутою оперативною пам'яттю. На цій підставі був зроблений висновок, що для підвищення орфографічної грамотності школярів необхідно розвивати їхню оперативну пам'ять за допомогою спеціальних вправ.

Об'єкт дослідження – оперативна пам'ять молодших школярів з інтелектуальним порушенням.

Предмет дослідження – особливості оперативної пам'яті в молодших школярів з інтелектуальним порушенням.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості оперативної пам'яті молодших школярів з інтелектуальним порушенням, розробити методичні рекомендації для батьків з розвитку пам'яті в дітей цієї категорії.

Відповідно до мети були визначені такі завдання:

– проаналізувати психологічну та педагогічну літературу щодо особливостей оперативної пам'яті в дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальним порушенням;

– виявити стан оперативної пам'яті в дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальним порушенням;

– розробити методичні рекомендації для батьків щодо покращення стану оперативної пам'яті в дітей з інтелектуальним порушенням.

Методи дослідження:

– теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння – для опрацювання літературних джерел);

– емпіричні (спостереження, експеримент, аналіз оперативної пам'яті дітей);

– статистичні (кількісна та якісна обробка даних).

Дослідження проведено на базі Комунального закладу «Запорізька спеціальна загальноосвітня школа-інтернат «Оберіг» Запорізької обласної ради.

Теоретичне значення роботи полягає в узагальненні відомостей щодо особливостей оперативної пам'яті в дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальним порушенням.

Практичне значення роботи полягає в розробці рекомендацій, спрямованих на розвиток пам'яті молодших школярів з інтелектуальним порушенням. Результати дослідження можуть бути використані педагогами, асистентами вчителя, психологами загальноосвітніх та спеціалізованих закладів початкової освіти.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були представлені на науковій конференції «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір» (Запоріжжя, 2020 р.).

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 39 сторінок.

ВИСНОВКИ

Аналіз психологічної та педагогічної літератури щодо особливостей оперативної пам'яті в дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальним порушенням дає підстави для таких висновків. Психічний розвиток молодших школярів з порушенням інтелекту відбувається з великими відхиленнями. У дітей з порушенням інтелектуального розвитку виділяють характерні особливості. Вони виявляються в порушенні зорової, слухової, емоційної, короткочасної, довготривалої пам'яті, а також у порушенні довільного й мимовільного запам'ятовування. Характерною особливістю таких дітей є порушення процесів збереження та забування інформації, що ускладнює процес оволодіння навчальним матеріалом. Для більш повного відтворення пред'явленого матеріалу учні молодшого шкільного віку з порушенням інтелекту потребують допомоги.

У дітей цієї категорії швидше, ніж у нормі, втрачаються й видозмінюються уявлення пам'яті, тому що процеси запам'ятовування, збереження та відтворення в них мають певні особливості. Погане розуміння сприйманого матеріалу приводить до того, що вони краще запам'ятовують зовнішні, випадкові ознаки, а внутрішні логічні зв'язки усвідомлюються та запам'ятовуються дуже складно, тому що не відокремлюються. У дітей з інтелектуальним порушенням пізніше, ніж у норма-типових дітей формується довільне запам'ятовування.

Проведений констатувальний експеримент надав змогу виявити стан оперативної пам'яті в дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальним порушенням. У всіх обстежених нами дітей спостерігається достатньо низький рівень сформованості оперативної пам'яті. Із цього можна зробити висновок, що в більшості дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальним порушенням спостерігається низький рівень сформованості оперативної пам'яті. Це пов'язано з низьким рівнем концентрації уваги дітей, нездатністю

зосередитися на будь-якій діяльності. У дітей спостерігається швидка втомлюваність, вони не можуть довго займатися однією й тією самою діяльністю.

Така тенденція зумовлена специфічними особливостями цього дизонтогенезу розвитку та безпосередньо пов'язана зі ступенем інтелектуального порушення.

Під час діагностики оперативної зорової та слухової видів пам'яті зроблено висновок щодо переважання одного виду пам'яті над іншим. Порівняно зі слуховою оперативною пам'яттю зорова оперативна пам'ять є більш розвинутою. Одержані результати свідчать, що діти під час виконання завдання на дослідження оперативної зорової пам'яті витрачали менше часу та робили менше помилок, ніж під час діагностики слухової пам'яті. Показник розвинутості оперативної зорової пам'яті на декілька відсотків вищий за оперативну слухову пам'ять. Це пов'язано з тим, що в дітей молодшого шкільного віку з порушенням інтелекту домінантною виступає зорова короткотривала пам'ять.

За результатами дослідження розроблено методичні рекомендації для батьків молодших школярів з інтелектуальним порушенням, спрямовані на:

- покращення процесу запам'ятовування нової інформації дітьми з інтелектуальним порушенням;
- підбір зручного для дитини способу запам'ятовування інформації;
- поліпшення загального стану пам'яті.

Ці розробки можуть бути використані як батьками, так і педагогами спеціальних навчальних закладів.